Szent Márk tér

Első élmény a **Doge – palota**

- **Általánosan**

  A világ egyik legelegánsabb, legkifinomultabb és leggazdagabb épülete

  A velencei gótika jegyeit viseli: a gótika csúcsíve, a bizánci és a mór stílus keveredik egymással.

  A Köztársaság fejének rezidenciája

  1923 óta a Museo Civici Veneziani múzeumaként működik

- **Homlokzat**
  - fehér és halványrózsaszín kockák
  - Fűrészfogas gótikus párta
  - hét nagy csúcsíves ablak
  - középsőn díszerkély
  - A homlokzat nyomasztó jellegét oldja a felületi mintázat keleties jellege
  - Alatta oszlopokkal tartott, és lóheremintás gótikus boltívek
  - Alul zömök árkádsor
  - A mai épület legrégebbi része a lagúnára néző homlokzat,
    - sarkait Filippo Calendario, és más lombard szobrászok XIV. századi alkotásai díszítik.
    - A földszinti árkádot és a felette futó loggiát XIV-XV. századi oszlopfők díszítik,
    - 1438-42 között készült el az épület ceremoniális bejárata, a Porta della Carta, mely Giovanni és Bartolomeo Bon munkája. Neve onnan eredhet, hogy nem messze innen álltak az állami írnokok asztalai, vagy a 'cartabum', az állami dokumentumok archívuma.
    - A kaput gótikus csúcsok keretezik, két oldalán a Sarkalatos Erények – az Okosság, az Igazságosság, a Lelki Erősség és a Mértékletesség – egy-egy szimbolikus nőalakja áll.
    - A kapuzatot Szent Márk mellszobra koronázza, mely felett az Igazság szobra áll jelképeivel, a karddal és a mérleggel. A kapu felett Francesco Foscari dózse térdeplő alakja látható Szent Márk oroszlánja előtt.

- **Története**
  - 810-ben épült palotából azonban semmi sem maradt (a X. században tűzvész pusztította el) részben az épületet.
  - A XII. század második felében új épület (a **Szent Márk tér** teljes átépítése is)
  - a XIII. század vége: a Nagy Tanács száma jelentősen megsokszorozódott: szükségessé vált az átépítés – bővítés
    - Elsőként a vízparti szárnya készült el 1365-re.
    - 1424 az épület Piazzettára néző szárnyát is felújítják.
      - Itt kaptak helyet a bíróságok,
      - földszinti árkádsort is kialakítottak az épület mellett,
      - az első emeleti homlokzaton pedig nyitott loggiák húzódnak
      - a Szent Márk bazilika és a Dózse-palota között található bejárat, a Porta della Carta is (1442).
    - 1483-ban komoly tűz pusztított a palota csatornára néző szárnyában (dózse lakosztályai) látható reneszánsz jegyeket köszönhetjük.
    - A XVI. században több tűzvész pusztított, melyben elpusztultak Tiziano festményei is. Az épület újjáépítése során tiszteletben tartották annak eredeti gótikus stílusát
  - Bár a palota elsősorban a dózse lakóhelyeként funkcionált, itt kaptak helyet a Velencei Köztársaság politikai intézményei is.
  - 1797-ben a várost megszállták Napóleon seregei, ekkor a palota e feladatát elveszítette.
  - A francia uralom után az osztrák következett, míg végül 1866-ban megalakult az egységes Olaszország. Ettől fogva a palotában különféle közigazgatási hivatalok, valamint kulturális intézmények kaptak helyet.

- **Funkciók:**
  - mindvégig börtönként is funkcionált,
  - a XIII-XIV. században egyre több zárkát alakítottak ki a déli szárny földszintjén, egyik leghíresebb foglya Giacomo Casanova volt, akinek 1755-ben a tetőn keresztül sikerült megszöknie a börtönből.

  A régi börtön egy idő után szűkössé vált, újabb építése vált szükséges,

Érdekességek

- **Sóhajok-hídja**
  - Ez köti össze a Dózse-palotán belül a régi börtön kihallgatási szobáival.
  - A teljesen zárt híd 1600-14 között épült (Antonio Contino mester)
  - Belül két egymástól elkülönülő folyosó vezet át rajta.
  - A híd híres elnevezése Lord Byronnak (XIX. sz.) abból a feltételezésé-

ből ered, hogy a rabok a kis ablakokon át kitekintve, itt sóhajtottak fel, utoljára látva Velence szépségét és a szabadságot, mielőtt celláikba kísérték őket. Az új börtönépület igazából sokkal jobb körülményeket biztosított

- A **Dózse-palota**
  - tér felöli homlokzatán a 9. és 10. oszlopa más színű, mint a többi. Ezek vörös márványból készültek, s a hagyomány szerint itt hirdették ki a halálos ítéleteket. A helyi lakosok babonából még ma sem mennek át a két oszlop között.
  - Az elítélteket viszont egy utolsó lehetőséggel kecsegtették, miszerint a kivégzést megúszhatta az, aki a palota lagúna felöli részének harmadik oszlopa körül végig tudott sétálni leesés nélkül. Az elkeseredett próbálkozások nyomai még ma is látszanak a kikopott oszlop mellett, de a kísérlet soha senkinek nem sikerült.
  - Az udvari termek közelében van egy stilizált „oroszlánfejű postaláda" is, melyet az adóelkerülők elleni névtelen feljelentések számára tettek ki a következő szöveggel: „Titkos feljelentés bárki ellen, aki eltitkolja a kedvezményeket és szolgáltatásokat, vagy összejátszik az azokból származó valós bevételek elrejtésében."

A **Szent Márk-székesegyház** vagy **Szent Márk-bazilika**

Rövid történet

- A jelenlegi épület már a harmadik ezen a helyen.
- Az első **IX. sz.**
  - bizánci építészek
  - 916-ban leégett,
- A második két év múlva újjáépítették.
  - Ebből csak néhány fal maradt meg
  - Alaprajza háromhajós, bazilika-elrendezésű volt,
  - Öt kupolát építettek, a középső lényegesen magasabb a többinél, így alátámasztásához erős pillérekre volt szükség. Így kialakult a ma is látható templom szerkezete,
- A harmadik **1063-1204**:
  - elkezdődött a kupolák, az oldalfalak és a homlokzat mozaikokkal való díszítése.
  - A bazilika alaprajza görög kereszt alakú,
  - Szerkezete tipikusan bizánci eredetű, egyik mintája a konstantinápolyi Hagia Sophia, a másik, a szintén konstantinápolyi Szent-Apostolok-templom

Jelentősége a város életében

- a lakosság legfontosabb találkozó- és imahelye.
- Itt őrzik Márk evangélista ereklyéjét.
- A dózsék temploma
  - Ők nevezik ki a székesegyház papjait.
- Velence zenei központja is volt, (templom karmestere volt pl. Monteverdi)
- A templomban mutatták be a lakosságnak a megválasztott dózsét,
- Itt fogadták a pápákat, a külföldi követeket és uralkodókat.
- III. Sándor pápa és Barbarossa Frigyes császár 1177-ben ezt a helyet választotta a békekötésre (invesztitúra háború).
- A hajóskapitányok indulás előtt a templomban tettek esküt, és idehozták a hajójuk zászlaját, hogy áldást kérjenek rá.
- A templomban állították ki az ellenségtől zsákmányolt zászlókat is.
- Itt gyülekeztek indulás előtt a negyedik keresztes hadjárat résztvevői. A háborúban semmisítik meg keleti riválisukat, Bizáncot.
- 1797-ben itt gyűlt össze a lakosság, amikor a Velencei Köztársaság elvesztette függetlenségét.
- Csak 1807-ben lett hivatalosan a város katedrálisa

Általános jellemzők

- a város főtemploma
- a bizánci építészet legeredetibb formában megőrzött emléke.
- nem egyetlen kor építménye: a **11.** századtól a köztársaság **1797**-ben bekövetkezett bukásáig fejlődött
- Meghatározó időszak a **cinquecento**
  - Elrendezése a konstantinápolyi Szent Apostolok- és a **Hagia Szophia**-templomot vette mintául.
  - három alaprajzi sémát egyesít magában:
    - a bizánci eredetű **görög kereszt** formát,
    - a mellékhajókkal ellátott **ókeresztény** bazilikát
    - és egy **kettőskereszt** alakú harmadikat, amely a pátriárkai szimbólum felidézésével Velence függetlenségét és Szent Márk rangját jelképezte.
- Az épület bizánci stílusát:
  - a burkolóanyagok, a berakások, a mozaikdíszítések
  - A boltívek, a kupolák alakja, a mozaikdíszítés és a márványburkolat adja meg
- a homlokzat kialakításakor sok nyugati, román és gótikus elemet is felhasználtak.

Építészeti jellemzők

- Elemei a kereskedőknek köszönhetően a világ különböző részeiről érkeztek:
  - A homlokzat öt boltívének oszlopai
  - Ami nem felelt meg méretében, azt félrerakták (Piazetta felé, jobbra)
    - Eredeti hazájuk Egyiptom, vagy Szíria
    - Mellettük egy oszlopfej, melyen törvényeket hirdettek
- Öt kapuzat
  Jobbról balra
  - Szt Márk testének kiemelése az alexandriai sírjából
  - Szent Márk holttestét a hajón vitorlavászonba burkolják, illetve holttestét a klérus a Dózse-palotába kíséri
  - St. Alipio kapuzat– balról az első
    - Itt található a templom egyik leghíresebb, 1270 és 1275 között készült mozaikja: Szent Márk testét a bazilikába viszik (Templom XIII. sz.-i képe)
    - Kánai menyegző (kapugerendázat dombormű)
  - Középső kapuzat (itt nincs Szt Márk történet)
    - Román stílusú kapubélet
    - szimbolikus figurák: erény, próféták stb
  - Mindegyik kapuzat fölött Szt Márk legendái (mozaik, XVII. – XVIII sz.)

- Főbejárat
  - Szt Márk kép Tiziano műve
  - Bejárat melletti oszlopok Jeruzsálemből
  - Jobb oldali kapu Hagia Sopiából
- Belső tér képei: Krisztus és az Egyház
- Főhajó kupolái
  - Főbejárat felett: Szentlélek pünkösdi eljövetele
  - Középső: mennybemenetel
  - Szentély felett: Szűzanya és a próféták
- Bal kereszthajó: Mária családfája
- Jobb kereszthajó: Szt Márk testének hazahozatala Egyiptomból (disznóhús közé rejtve)

Mozaikjai

- **Területük: 4.000 m²**
- Különböző korokból
- Koraiak (XI. sz.) Bizáncból hozott mesterek. (Bizonyíték: hibás latin felirat)
- Később román, majd gótikus stílus hatása. Készítésükkor először freskótechnikával a falra vitték a képet, majd színes kövekkel vagy egyes részeit átlátszó üvegdarabkákkal borították be. A 15. század vége és a 19. század közepe között készült mozaikpótlások az eredeti jeleneteket ábrázolják, a kor stílusában. A 16. században, a legnevesebb művészek, (Lorenzo Lotto, Tiziano, Paolo Veronese, Jacopo Tintoretto, Jacopo Bassano) készítették a rajzokat, amelyek alapján a mozaikkészítő mesterek dolgoztak. A templom mozaikjai hét csoportra oszthatók:[10]
- a bizánci stílushoz legjobban köthető, legkorábbi mozaikok
- a 12. és 13. században készült mozaikok, amelyek már tartalmaznak helyi jellegzetességeket és fokozatosan eltávolodnak a bizánci sémáktól
- a 13. században készült mozaikok egy része a román kori művészet hatását mutatja, például az előcsarnok egyes mozaikjai
- a 14. század közepén készült, gótikus hatást mutató mozaikok, például a Keresztelőkápolna és a Szent Izidor-kápolna mozaikjai
- a 15. század elején készült mozaikok, erőteljes toszkán hatással
- a Mascoli-kápolna mozaikjai a 15. század közepéről
- a 15. és a 19. század között készült mozaikok, amelyekkel korábban károsodott falfelületeket díszítettek Lorenzo Lotto, Jacopo Tintoretto, Paolo Veronese, Sebastiano Ricci majd a 19. századi művészek rajzai alapján

Homlokzatai

- **Főhomlokzat**
  - Konstantinápoly kifosztása után számos márványlap és -oszlop érkezett a városba, amelyek egy részét a homlokzatok díszítésére használták fel, amely egyfajta közösségi ereklyetartóként funkcionált: a domborművekre, az oszlopokra, a változatos oszlopfőkre, a szobordíszítésekre úgy tekintettek, mint a város védelmezőire.
  - A főhomlokzat kétszintes, a szinteket egy, az oldalhomlokzatokra is kiterjedő terasszal választották el egymástól.
  - A felső szint öt, az alsó hét boltívből áll, ezek közül az alsó szinten a két szélső alig észrevehető, csak a teraszkét sarkát tartja. Az alsó szint boltíveit széles pillérek választják el egymástól.
  - A felső szinten a négy lunettában lévő mozaikképek (XVII. sz. eleje) balról jobbra:
    - Sírba tétel
    - Krisztus a pokol tornácán
    - Feltámadás és
    - Mennybemenetel.
  - Fölöttük látható gótikus szobordíszítés XIV. – XV. sz. készült.
    - A középső ív fölött Szent Márk alakja angyalokkal (Niccolo Lamberti).
    - A négy másik ív tetején látható szobrok harcos városvédő szenteket ábrázolnak.
    - A négy középső baldachin alatt egyházatyák szobrai állnak
    - a két szélső alatt egy Madonna és egy angyal. (XV. sz.)
  - Az oromzat aranyozott számyas oroszlánja egy 19. századi másolat.

- A középső ív elé kerültek a Konstantinápolyból származó híres bronzlovak amelyek jelenleg a templom múzeumában láthatók. (A teraszon másolataikat helyezték el.)
  - Egy római császár diadalívéről
  - Nagy Constantinus Bizáncba viteti
  - 1204-ben kerül a városba

- **A déli homlokzat** (Piazetta felől)
  - 1865 és 1875 között átépítették.
  - A középkorban a Piazzetta nagy része egyfajta belső öbölként funkcionált, így a hajókról a Porta da Màron keresztül majdnem közvetlenül a templomba lehetett lépni.
  - A kapu fölötti ívre faragott dombormüvek a 13. századból valók, ez is bizonyítja a Porta da Màr jelentőségét.
  - A következő kapu a keresztelőkápolna oldalbejárata. A pillérek tadizsákmányként kerültek Velencébe, miután 1258-ban győzelmet arattak a genovaiak fölött.
  - A kincstár sarkához helyezték el a 4. században készült híres **Tetrarchák** szoborcsoportot. A szobrok eredetileg egy legalább nyolcméteres oszlop talapzatát képezték.
  - A gótikus oromzat szobrai a 15. században készültek, a félkörívek csúcsán az Állhatatosság és az Igazság, a baldachinok alatt Remete Szent Antal és Remete Szent Pál alakjával.
  - A két felső ív közötti fülkében lévő Madonna-ábrázolás a 13. századból való bizánci stílusú mozaik.

Belső tere

- **A Teremtés kupolája és Noé története**
  - A mozaikok 1215 és 1225 között készültek el.
  - Három sávban ábrázolták a Teremtéstörténetet:
    - Isten megteremti az eget, Isten megteremti a földet,
    - A fény és a sötétség elválasztása,
    - A szárazföld teremtése,
    - A Nap és a Hold teremtése,
    - A halak teremtése,
    - A madarak teremtése,
    - Az állatok teremtése,
    - Adám teremtése,
    - Isten lelket ad Ádámnak majd megpihen,
    - Isten Ádámnak adja a földi paradicsomot,
    - Adám nevet ad az állatoknak,
    - Isten megteremti Évát,
    - Isten bemutatja Évát Ádámnak,
    - A kígyó megkísérti Évát,
    - Bűnbeesés,
    - Szégyen a bűnbeesés miatt,
    - Isten magához rendeli Ádámot és Évát,
    - Isten ítéletet mond a bűnösök felett,
    - Isten felöltözteti Ádámot és Évát,
    - Kiűzetés a Paradicsomból.
  - A kupola melletti félkörívek a 13. század harmincas éveiben készültek el és tizenöt jelenetben mesélik el Noé és az özönvíz történetét:
    - Az Úr megparancsolja Noénak, hogy építsen egy bárkát,
    - Noé a bárkára viszi a madarakat,
    - Noé a bárkára viszi az állatokat,
    - Noé a bárkára viszi a családját,
    - Az özönvíz,
    - Noé elengedi a hollót és a galambot a bárkáról,
    - A galamb visszatér Noéhoz, csőrében az olajággal,
    - Noé családjával együtt visszatér a szárazföldre,
    - Noé áldozatot mutat be Istennek
- **Ábrahám kupolája**
  - Az Úr megparancsolja Ábrahámnak, hogy hagyja el az Úr városát,
  - Izmael születése,
  - Ábrahám körülmetéli Izmaelt és háznépe férfiait.
  - Ábrahám vendégül látja a három angyalt,
  - Az angyalok megjövendölik fia születését,
  - Izsák születése,
  - Izsák körülmetélése.
- **József I. II. és III. kupolája**
  - A három kupolán negyven jelenetben mesélik el József történetét
  - A történet legfontosabb elemei:
    - József álma,
    - Józsefet kútba dobják testvérei,
    - Józsefet eladják az egyiptomi kereskedőknek,
    - Jákob kétségbeesik, amikor meglátja József véres köntösét,
    - Jákob megsiratja halottnak hitt fiát, Józsefet eladják Putifárnak. József Putifár szolgálója lesz,
    - A lunettán József megfejti a fáraó álmát és megjövendöli a hét szűk esztendőt
    - József Egyiptom kormányzója lesz,
    - József gabonát raktároz,
    - Az egyiptomi éhínség,
    - József gabonát oszt a népnek,
    - József találkozik testvéreivel és börtönbe veti őket,
    - József kiengedi testvéreit a börtönből,
- **Mózes kupolája**
  - A jelenetek:
    - Mózes megtalálása,

- Mózes megöl egy egyiptomit, aki rosszul bánik egy zsidó rabszolgával,
- Mózes az égő csipkebokor előtt,
- A manna és a fürjek csodája,
- Mózes vizet fakaszt a sziklából.
- A lunettában az Átkelés a Vörös-tengeren jelenet

- **Az alsó szint**
  - Az alaprajza görögkereszt alakú, a főhajó kicsivel hosszabb, mint a kereszthajó.
  - A két főtengely fölött kupoladobokon álló öt enyhén elliptikus kupolát építettek.
  - A falak alsó részét márványburkolat fedi,
  - felső részét, a kupolákat és az íveket arany hátterű mozaikokkal borították.
  - A templom nagyrészt geometrikus díszítésű,
  - helyenként állatalakokat és mitikus lényeket ábrázoló márványpadlója a 12. században készült.
  - A templom belső terében több, mint ötszáz oszlopot helyeztek el, legnagyobb részük nem statikai, hanem díszítő funkciót lát el. Az oszlopokat általában párosával helyezték a falak mellé.
  - Az oszlopfők kialakítása változatos, találunk közöttük korinthoszi, bizánci és gótikus oszlopfőket is.
  - A jobb oldali kereszthajóból nyílt az ajtó, amely közvetlenül a dózse-palotában vezetett.
  - A szentély mellett jobb oldalon építették meg a Szent Kelemen-kápolnát. A kápolna előtti architávon a Madonna és négy szent (Szent Krisztina, Szent Klára, Szent Katalin és Szent Ágnes) szobra Ezek a szobrok a főoltár előtt álló ikonosztáz folytatásának tekinthetők.
  - A kápolna mellett nyílik a templom legfontosabb helyisége a megemelt szentélyrész a főoltárral.
    - A szentély alatt alakították ki a kriptát Szent Márk földi maradványai számára.
    - A szentélyt díszes ikonosztáz választja el a templom többi részétől.

      - Az ikonosztáz közepén felállított feszület két oldalán álló Mária és Keresztelő Szent János, mellettük a tizenkét apostol alakja a velencei gótikus szobrászat egyik csúcspontjának tekinthető

    - Az ikonosztáz mögötti épületrészt és a kereszthajó területét a dózsének, a papságnak, a város elökelőinek és a vendégeknek tartották fenn, a város lakossága a főhajóban foglalt helyet.
    - A főoltár fölött antik, zöld márványból készült ciborium látható, amelyet négy keletről származó alabástrom oszlop tart, tetejükön 12. századi oszlopfőkkel. Az oszlopokon lapos dombormüveken Jézus és Mária életéből ábrázoltak jeleneteket.
    - A főoltáron helyezték el a Pala d'Orot az aranytáblát a középkori ötvösművészet egyik leghíresebb alkotását. A Pala d'Orót csak ünnepnapokon fordítják a főhajó felé, máskor csak hátlapja látható. (jelenetek láthatók Szent Márk életéből) a velencei gótikus festészet egyik kiemelkedő alkotása.
  - A szentély előtt kétoldalt márvány szószékek állnak.
    - A jobb oldali vörös márványból készült, és kilenc oszlop tartja. Ezt a helyet a dózse számára tartották fenn, aki különleges alkalmakkor innen mondott beszédet.
    - A bal oldali kétszintes szószékről tartották a prédikációkat.

Az Óratorony

- 1496 és 1499 között épült.
- Az Óratorony középső átjárója egy ókori diadalívre emlékeztet.
- Fölötte az első óraszerkezetet Giovanni Fiorentino készítette 1497 és 1498 között.
  - Az óra számlapja rézből készült, majd aranyozással és zománcberakással díszítették (XV. sz.).
  - Az idő múlását egy napkoronggal ellátott mutató jelzi,
  - a számlapon a csillagjegyek, a hónapok, a napok és a holdfázisok szimbólumai láthatók.
- A második szinten elhelyezett aranyozott rézszobor, Mária a Gyermekkel
  - A szobor előtt egy félköríves teraszt alakítottak ki.
    - Áldozócsütörtökön és vízkeresztkor minden órában a toronyból előbújik egy angyal, mögötte a háromkirályok, majd elvonulnak és meghajolnak Mária előtt.
- A harmadik szinten Velence jelképe Szent Márk evangélista szárnyas oroszlánja kapott helyet.
- A harmadik szint fölött kialakított teraszon áll egy harang, mellette két férfialak, az úgynevezett Mórok.
  - A szobrok, amelyek minden órában megkondítják a harangot nevüket a felhasznált érc sötét színéről kapták.

A **Campanile** (*Szt. Márk harangtornya*)

- Szent Márk-bazilika harangtornya
- Magassága körülbelül 100 méter, oldalait féloszlopoknak tűnő kiemelkedések tagolják. A fehér kővel borított harangkamra fölötti piramison Gábriel arkangyal szobra
- A ma látható torony helyén állt Velence legrégebbi, római kori alapokra emelt harangtornya
    - A harangtornyot ekkor még őrtoronynak is használták, és közvetlenül a víz mellett helyezkedett, ugyanis akkor egy kis öböl volt itt, és egyfajta belső kikötőként funkcionált.
    - A tornyot a 12. század második felében újjáépítették,
    - XVI. sz. eleje újabb felújítás
    - Ezután majdnem négyszáz éven keresztül nem végeztek rajta komolyabb átalakításokat.
- A későbbi földrengések, viharok, valamint a nem tökéletes kivitelezés miatt a torony 1902. július 14-én összeomlott.
- A városi tanács úgy döntött, hogy a tornyot újra felépítik (ahogy volt, ahol volt).
- A munkálatokkal 1912-ben végeztek